

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Навчально-науковий інститут права

Кафедра цивільного права

**ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ПРИВАТНОГО ПРАВА:
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

(МАТВЄЄВСЬКІ ЦИВІЛІСТИЧНІ ЧИТАННЯ)

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції
(Київ, 24 жовтня 2025 року)

Київ 2025

УДК 347:340.13

Редакційна колегія

В. В. Цюра (відп. ред.), В. О. Бажанов, Б. С. Щербина

Відповідальний редактор

професор В. В. Цюра

Загальні засади приватного права: сучасний стан та перспективи. Матвеевські цивілістичні читання. Матеріали міжн. наук.-практ. конф. Київ, 24 жовт. 2025 р. / В. В. Цюра, В. О. Бажанов, Б. С. Щербина та ін.; відп. ред. В. В. Цюра. К.:2023. – 199 с.

2

Видання присвячене актуальним науковим і практичним проблемам приватного права України. Видання підготовлене на основі матеріалів Матвеевських цивілістичних читань «Загальні засади приватного права: сучасний стан та перспективи», що відбулися 24 жовтня 2025 року та були організовані кафедрою цивільного права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

До збірки увійшли наукові доповіді провідних науковців і практикуючих юристів, які спеціалізуються на питаннях приватного права.

Видання адресоване вченим, науковим співробітникам, викладачам юридичних факультетів і вищих навчальних закладів, аспірантам, а також працівникам судів, прокуратури, адвокатури, іншим особам, які вивчають і застосовують доробки правової науки і практики.

Редакційна колегія не здійснює наукового редагування поданих матеріалів. Текст друкується відповідно до поданого автором рукопису без змін і доповнень із збереженням стилю та орфографії автора. Редакційна колегія не відповідає за можливі порушення автором прав інтелектуальної власності.

© Автори статей, 2025

© Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2025

ЗМІСТ

	OCTAVIAN CAZAC	11
	EFFECT OF ACTIO PAULIANA ON THE HARMFUL JURIDICAL ACTS OF THE DEBTOR: A COMPARATIVE ACCOUNT	11
	GAETANO DAMMACCO	15
	THE FUNDAMENTAL PRINCIPLES OF PRIVATE LAW FROM A EUROPEAN PERSPECTIVE AND THE PROTECTION OF FUNDAMENTAL HUMAN RIGHTS	15
	АВРАМОВА ОЛЬГА	20
	ЖИТЛОВИЙ ОМБУДСМЕН ЯК СКЛАДОВИЙ ЕЛЕМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОГО МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ЖИТЛО	20
	БАЖАНОВ ВАЛЕНТИН	23
3	ЩОДО ПИТАННЯ ПРИНЦИПІВ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ	23
	БАЖАНОВА ВІКТОРІЯ	25
	ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРИНЦИПУ ПРАВОВОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ У ПРИВАТНОМУ ПРАВІ	25
	БЕЗКЛУБИЙ ІГОР	27
	ПРАВО НА ЦИФРОВУ РІЧ В МОЖЛИВІЙ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ І. КАНТА (НА ОСНОВІ ТЕОРІЇ І. КАНТА ПРО ПРАВО ВЛАСНОСТІ)	27
	БОДНАР ТЕТЯНА	30
	ДОГОВОРИ У СФЕРІ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА	30
	БОЙКО ЄВГЕНІЙ	34
	АНТИМОНОПОЛЬНЕ ТА КОНКУРЕНТНЕ ПРАВО У СФЕРІ ЦИФРОВИХ РИНКІВ	34
	БОЯРСЬКИЙ ЄВГЕН	55

ПРОБЛЕМА ОБІЗНАНОСТІ ПРО ПІДСТАВИ ДЛЯ ВІДВОДУ МІЖНАРОДНОГО АРБІТРА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ДОСТУПУ ДО ІНФОРМАЦІЇ	55
ВЕЛИКАНОВА МАРИНА	60
СВОБОДА ДОГОВОРУ ЯК БАЗОВА ЗАСАДА ПРИВАТНОГО ПРАВА	60
ГОРОБЕЦЬ ІЛЛЯ	64
ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ ЗА МІЖНАРОДНИМ КОМЕРЦІЙНИМ КОНТРАКТОМ: ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДХОДІВ CISG ТА ПРИНЦИПІВ УНІДРУА	64
ГРИГОРЕНКО ОЛЕНА	67
РЕПРОДУКТИВНЕ ЗАКОНОДАВСТВО: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ	67
ГРИЩЕНКО ІГОР	71
ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЦИВІЛЬНОЇ ДІЄЗДАТНОСТІ ФУТБОЛІСТА-ПРОФЕСІОНАЛА	71
ДАНИЛЬЧЕНКО ВІТАЛІЙ	75
ПРИНЦИП СВОБОДИ ДОГОВОРУ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ ТА ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЯ НА ПРИКЛАДІ ДОГОВОРІВ У СФЕРІ БУКМЕКЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	75
ЖОРНОКУЙ ЮРІЙ	79
ЮРИДИЧНІ ОСОБИ ЗА КНИГОЮ 1 ЦИВІЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ (ОКРЕМІ ПИТАННЯ У ЗВ'ЯЗКУ З ОНОВЛЕННЯМ (РЕКОДИФІКАЦІЄЮ))	79
ЗАІКА ЮРІЙ	83
СПРАВЕДЛИВІСТЬ ЯК ЗАСАДА СУЧАСНОЇ ПРАВОТВОРЧОСТІ	83
ЗАЇЧКО ВЛАДИСЛАВА	87
РОЛЬ КОРПОРАТИВНОГО ДОГОВОРУ У ФОРМУВАННІ ЕФЕКТИВНОЇ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ТОВАРИСТВОМ	87
ЗАЛІЗКО ОКСАНА	91

	ЗАХИСТ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ ОРГАНАМИ ЗДІЙСНЕННЯ ФУТБОЛЬНОГО ПРАВОСУДДЯ	91
	ЗОЗУЛЯК ОЛЬГА	94
	ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ	94
	КОРИЛЯК МИХАЙЛО	100
	ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ В ЖИТЛОВОМУ БУДІВНИЦТВІ	100
	КОССАК ВОЛОДИМИР	102
	ПОПЕРЕДНІЙ ДОГОВІР ЯК ПІДСТАВА ВИНИКНЕННЯ СУБ'ЄКТИВНИХ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ ТА ОБОВ'ЯЗКІВ	102
	КОТКОВА ОЛЬГА	106
5	ЗАПРОВАДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ ПРАВА КОРИСТУВАННЯ НЕРУХОМИМ МАЙНОМ НЕПОВНОЛІТНІМИ: НЕОБХІДНІСТЬ ТА ПРАВОВА ОСНОВА	106
	КОХАНОВСЬКА ОЛЕНА	109
	ПРИНЦИП СВОБОДИ ІНФОРМАЦІЇ І ІНФОРМАЦІЙНОГО ОБМІНУ ЯК ОСНОВОПОЛОЖНИЙ ДЛЯ ПРИВАТНОГО ПРАВА В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА	109
	КОХАНОВСЬКИЙ ВЕЛЕОНІН	113
	ПРИНЦИП СПІВРОЗМІРНОЇ ВІНАГОРОДИ ЗА ВИКОРИСТАННЯ ТВОРУ В ДОГОВІРНОМУ АВТОРСЬКОМУ ПРАВІ	113
	КРАВЧУК ДАРИНА	116
	ПРИНЦИП «ALTER EGO» У СПРАВАХ ПРО ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ЗБРОЙНОЮ АГРЕСІЄЮ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ПРАВИЛА ЗАСТОСУВАННЯ	116
	КУЗНЄЦОВА НАТАЛІЯ	119

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ПРИВАТНОГО ПРАВА ЯК ІДЕНТИФІКАТОР ПРИВАТНИХ ВІДНОСИН	119
КУХАРЄВ ОЛЕКСАНДР	122
СПІЛЬНИЙ ЗАПОВІТ ПОДРУЖЖЯ: ПРОБЛЕМА ЗАКОНОДАВЧОЇ КОНСТРУКЦІЇ	122
ЛИННИК ТЕТЯНА	125
ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ БЕЗПОСЕРЕДНЄ ВІЙСЬКОВЕ УПРАВЛІННЯ	125
МАЗУР ВІКТОРІЯ	127
ПРИНЦИП ЦИФРОВОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЯК ПРАВОВА НОВАЦІЯ	127
МАСЛОВА-ЮРЧЕНКО КАТЕРИНА	130
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДОКТРИНИ ЗАХИСТУ ЧЕСТІ ТА ГІДНОСТІ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ ЦИФРОВОЇ ЕПОХИ	130
МИХАЛЬНЮК ОКСАНА	133
РОЗІРВАННЯ ШЛЮБУ ТА ПРАВО НА ВИЇЗД ЗА КОРДОН ПРИ НАЯВНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ ДІТЕЙ В УМОВАХ МОБІЛІЗАЦІЇ	133
МОРОЗ І.	136
ДОГОВІР НАЙМУ (ОРЕНДИ) ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ З ЕКІПАЖЕМ: РЕАЛЬНИЙ ЧИ КОНСЕНСУАЛЬНИЙ?	136
МОСКАЛЕНКО КАТЕРИНА	140
СПОРИ ЩОДО ПОСТМОРТАЛЬНОЇ РЕПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ: ПРАВОВИЙ ВАКУУМ І ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ПРИВАТНОГО ПРАВА	140
МУДРИЙ ЯРОСЛАВ	143
ПІДСТАВИ ТА УМОВИ ВСТАНОВЛЕННЯ ОРГАНОМ ОПІКИ ТА ПІКЛУВАННЯ УПРАВЛІННЯ МАЙНОМ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ – ПІДПРИЄМЦЯ, ЩО ВИКОРИСТОВУЄТЬСЯ В ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	143

МУЗИКА ЛЕСЯ	147
ЦИФРОВІ ПРАВА ДИТИНИ І ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ	147
МУЗИКА ТЕТЯНА	150
ПИТАННЯ РЕЄСТРАЦІЇ ПРАВ НА ТВОРИ, СТВОРЕНІ З ВИКОРИСТАННЯМ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ, ТА НЕОРИГІНАЛЬНІ ОБ'ЄКТИ, ЗГЕНЕРОВАНІ ШТУЧНИМ ІНТЕЛЕКТОМ	150
НАКОРЧЕВСЬКИЙ СЕРГІЙ	155
ОСОБЛИВОСТІ СУБСИДІАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ДОГОВОРІ КОМЕРЦІЙНОЇ КОНЦЕСІЇ	155
ОРЕЛ ЛІЛІЯ	159
ЧУШЕНКО ТИМУР	159
ІНСТИТУТ БАНКРУТСТВА В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ ТА ДЕРЖАВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	159
ОТРАДНОВА ОЛЕСЯ	163
«ШКОДА ВІД ВІЙНИ: МІЖ ПРИНЦИПОМ ПОВНОГО ВІДШКОДУВАННЯ ТА КОМПЕНСАЦІЙНИМИ МЕХАНІЗМАМИ»	163
ПАНОВА ЛЮДМИЛА	167
ПРИНЦИП ДОБРОСОВІСНОСТІ В ПРАВОВОМУ РЕГУЛЮВАННІ РОЗРАХУНКОВИХ ВІДНОСИН	167
ПОГРІБНИЙ СЕРГІЙ	171
ПРО СИСТЕМУ СПОСОБІВ ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ: ПИТАННЯ КОНДИКЦІЇ І РЕСТИТУЦІЇ	171
ПОНОМАРЕНКО ОКСАНА	176
БАЛАНС СПРАВЕДЛИВОСТІ ПРИ РОЗІРВАННІ ШЛЮБУ: КОМПЕНСАЦІЙНА ФУНКЦІЯ СІМЕЙНОГО ПРАВА	176

ПОПОВА СОФІЯ	179
ЧИ МОЖУТЬ ЮРИДИЧНІ ОСОБИ НАБУВАТИ ЦИФРОВІ ПРАВА ?	179
ПОПОВИЧ ТЕТЯНА	182
ПРАВОВІ ЦІННОСТІ МАЙБУТНІХ ПОКОЛІНЬ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ	182
ПОПОВ ВІКТОР	185
ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЦЕДУРИ AML (ANTI-MONEY LAUNDERING) У ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ	185
РАДЧЕНКО ЛІЛІЯ	187
КОРПОРАТИВНІ ПРАВА ПОДРУЖЖЯ	187
У СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ УКРАЇНИ	187
RUBAN OLENA	192
CYBERSECURITY LAWS AND REGULATIONS IN CANADA: NAVIGATING A COMPLEX COMPLIANCE LANDSCAPE	192
РЯБОКОНЬ ЄВГЕН	195
ОКРЕМІ ТЕНДЕНЦІЇ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ В СПРАВАХ ПРО НЕДІЙСНІСТЬ ЗАПОВІТІВ	195
СІНЬКО ОЛЕНА	200
ЮРИДИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕВЕДЕННЯ ЖИТЛОВОГО ПРИМІЩЕННЯ В НЕЖИТЛОВЕ ДЛЯ ПОТРЕБ БІЗНЕС ДІЯЛЬНОСТІ	200
СІЩУК ЛІЛІАНА	205
ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ В ІТ-КОМПАНІЯХ	205
СЛІПЧЕНКО АНАТОЛІЙ	209
РЕЗУЛЬТАТИ РОБІТ ЯК ОБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНОГО ОБОРОТУ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ	209

	СЛІПЧЕНКО СВЯТОСЛАВ	213
	ПОНЯТТЯ ОБ'ЄКТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ	213
	СПАСИБО-ФАТСЄВА ІННА	217
	ПРО ДЕЯКІ КАТЕГОРІЇ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА, ЯКІ ПОТРЕБУЮТЬ ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ ПРИ ЇХ РЕГУЛЮВАННІ	217
	СПЄСІВЦЕВ ДЕНИС	222
	СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ КОЛЕКТИВНИХ СПОСОБІВ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНВЕСТИТОРІВ НА ОБ'ЄКТИ НЕЗАВЕРШЕНОГО БУДІВНИЦТВА/МАЙБУТНІ ОБ'ЄКТИ НЕРУХОМОСТІ	222
	СТЕЦЕНКО МИКОЛА	226
	ПРАВОВА ПРИРОДА КОРПОРАТИВНОГО ДОГОВОРУ	226
9	ТЕРЕМЦОВА НІНА	229
	АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА ПРИВАТНО-ПРАВОВИХ ТА ПУБЛІЧНІ ПРАВОВІДНОСИНИ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	229
	ТУТОВА ЮЛІЯ	233
	ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ФАКТИЧНОЇ ТА ЮРИДИЧНОЇ ПІДСТАВ НАСТАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	233
	ФЕДОРЧЕНКО НАТАЛІЯ	235
	КАМІНСЬКА НАТАЛЯ	235
	ТУРИСТИЧНІ ПОСЛУГИ В ЦИВІЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ	235
	ФЕДОСЄЄВА ТЕТЯНА	238
	ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПНОСТІ ЦИФРОВИХ ПОСЛУГ ДЛЯ ДІТЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ	238

ХАРИТОНОВ ЄВГЕН	243
ХАРИТОНОВА ОЛЕНА	243
ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ПРИВАТНОГО ПРАВА ТА ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО: ВТРАЧЕНА/ ЗАБУТА КОРЕЛЯЦІЯ	243
ХАРЧЕНКО ГЕОРГІЙ	248
ЗАСАДИ ПРИВАТНОГО ПРАВА В ЦИВІЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ	248
ХОМЕНКО МИХАЙЛО	253
ЮРИДИЧНІ НАСЛІДКИ НЕВИКОНАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ: ПОШУК ОПТИМАЛЬНОЇ МОДЕЛІ	253
ВАДИМ ЦЮРА	258
ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ІНСТИТУТУ ПРЕДСТАВНИЦТВА ТА ЇХ ПРАВОВЕ ЗНАЧЕННЯ	258
ЧАЛИЙ ЮРІЙ	263
СПРАВЕДЛИВІСТЬ ЯК ЗАГАЛЬНА ЗАСАДА ПРИВАТНОГО ПРАВА	263
ЩЕРБИНА БОГДАН	268
ПРИНЦИП ГЛАСНОСТІ В ПРИВАТНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИНАХ	268
ЯРОЦЬКИЙ ВІТАЛІЙ	269
ФІЛОНОВА ЮЛІЯ	269
ОКРЕМІ МІРКУВАННЯ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРИВАТНИХ ВІДНОСИН У ХОДІ РЕКОДИФІКАЦІЇ (ООНОВЛЕННЯ) ЦИВІЛЬНОГО КОДЕСУ УКРАЇНИ	270

Пономаренко Оксана*кандидат юридичних наук, доцент**кафедри цивільно-правових дисциплін і**трудового права ім. О. І. Процевського**ХНПУ ім. Г. С. Сковороди**доцент кафедри правового регулювання економіки**ХНЕУ ім. Семе́на Кузне́ця*o.ponomarenko@hnpu.edu.ua

БАЛАНС СПРАВЕДЛИВОСТІ ПРИ РОЗІРВАННІ ШЛЮБУ: КОМПЕНСАЦІЙНА ФУНКЦІЯ СІМЕЙНОГО ПРАВА

Сучасні сімейні відносини будуються на принципах рівності подружжя та спільності їх участі у створенні сімейного добробуту. Однак формальна рівність не завжди збігається з фактичною, особливо в тих випадках, коли один з подружжя бере на себе основний тягар домашніх обов'язків і виховання дітей, жертвуючи можливостями професійної самореалізації. Соціально-економічна нерівність, що виникає в таких сім'ях, найгостріше проявляється в момент розірвання шлюбу і вимагає правового механізму компенсації, заснованого на принципі розподільної справедливості.

Як зазначав професор А. Паркман, кожна людина вступає в шлюб з певним «людським капіталом», який являє собою сукупність її професійних навичок і трудових можливостей. У шлюбі цей капітал змінюється: один з подружжя може нарощувати професійний потенціал, інший - використовувати свої ресурси в інтересах сім'ї, займаючись неоплачуваною домашньою працею. Такий перерозподіл ролей служить на благо сім'ї, але створює нерівність у можливостях.

Домашня праця, будучи соціально значущою, економічно не оцінюється. Її результати виражаються не в матеріальних, а в нематеріальних благах - стабільності сім'ї, вихованні дітей, збереженні здоров'я та побуту. Однак при розірванні шлюбу ці блага не конвертуються в майнові права. В результаті чоловік, який присвятив себе сім'ї, опиняється в економічно вразливому становищі, що порушує баланс справедливості.

Ідея компенсації за домашню працю зародилася в американській судовій практиці 60-70-х років ХХ століття під впливом феміністичного руху, який домагався визнання економічної цінності неоплачуваної праці жінок. У США компенсація стала розглядатися як форма вирівнювання дисбалансу в людському капіталі подружжя. Американські суди застосовували різні підходи: присудження аліментів як відшкодування втрат у рівні життя; врахування домашнього внеску

при розподілі майна; визнання професійних досягнень (освіти, ділової репутації, практики) об'єктом компенсації.

Незважаючи на критику, саме судова практика США і Канади вперше ввела в правовий обіг категорію «компенсації за принесені жертви в шлюбі». Згодом подібні ідеї були сприйняті й іншими системами приватного права.

Так, у ст. 164 Цивільного кодексу Швейцарії закріплено право подружжя, яке виконує домашні обов'язки, отримувати розумну кількість майна в особисте розпорядження. Китайський законодавець у новій редакції Сімейного кодексу прямо встановив право жінки, яка виконувала більшу частину домашньої роботи, на грошову компенсацію при розлученні, визначаючи її розмір виходячи з тривалості шлюбу і вкладу в сім'ю.

Таким чином, у більшості сучасних правопорядків ідея компенсації базується не на принципі провини, а на принципі розподільної справедливості, що відображає необхідність вирівнювання реальної, а не тільки формальної рівності подружжя.

Сімейний кодекс України прямо не передбачає компенсацію за домашню працю, проте містить правові механізми, спрямовані на захист інтересів соціально вразливого з подружжя.

177

По-перше, ст. 60 СК визнає за подружжям, яке не мало доходу з поважної причини (у тому числі через ведення домашнього господарства та догляд за дітьми), рівні права на спільне майно. Таке зрівняння майнових прав фактично виконує компенсаторну функцію.

По-друге, в ч. 3 ст. 57 СК закріплено право подружжя вимагати визнання частини нагороди або премії, отриманої іншим подружжям, спільною власністю, якщо її отримання стало можливим завдяки створеним ним умовам для професійного зростання партнера. Це положення є відображенням ідеї компенсації нематеріального внеску.

По-третє, ст. 70 СК надає суду право відступити від принципу рівності часток при розподілі майна за наявності «обставин, що мають істотне значення». Такими обставинами може бути і ведення домашнього господарства одним із подружжя. Це дозволяє реалізувати принцип справедливості не тільки у відповідь на протиправну поведінку, але і для відновлення порушеного економічного балансу.

Нарешті, аліментні зобов'язання між колишнім подружжям (ст. 75–78 СК) також можуть виконувати компенсаторну функцію. Закон передбачає можливість надання аліментів працездатному з подружжя, який через шлюбні обов'язки не зміг здобути освіту або професійну кваліфікацію. Однак часові рамки (три роки після розлучення) і обмежений перелік підстав істотно звужують сферу застосування цього механізму.

Сучасні соціально-правові тенденції показують, що інститут компенсації при розлученні повинен розвиватися в напрямку індивідуалізації підходу і розширення судового розсуду.

Суду необхідно надати право обирати спосіб компенсації виходячи з інтересів подружжя, яке займається домашнім господарством. Метою має бути не покарання «винного» подружжя, а відновлення порушеної рівноваги, що виникла внаслідок довгострокової нерівності можливостей.

Принцип розподільної справедливості дозволяє враховувати не тільки матеріальні, а й нематеріальні форми внеску в сім'ю - турботу, виховання, емоційну підтримку. Він перетворює формальну рівність подружжя в реальну, забезпечуючи баланс інтересів і захист людської гідності.

Наукове осмислення цих процесів в українській доктрині створює передумови для вироблення національної моделі компенсації, адаптованої до соціально-економічних реалій і спрямованої на зміцнення принципу справедливості як ключової цінності сімейного права.

Все вищесказане дозволяє дійти таких висновків:

1. Компенсація при розірванні шлюбу повинна розглядатися як форма реалізації принципу розподільної справедливості.

2. Домашня праця має соціально-економічну цінність і повинна враховуватися при визначенні майнових наслідків розлучення.

3. Українське законодавство потребує розвитку компенсаторних механізмів, що виходять за межі аліментних зобов'язань і формальної рівності часток.

4. Судова практика повинна використовувати гнучкі моделі захисту інтересів соціально вразливих подружжя, виходячи з їх реального внеску і потреб.

5. Визнання нематеріальної праці як елемента майнового балансу є важливим кроком до забезпечення гендерної рівності та соціальної справедливості в шлюбно-сімейних відносинах.